

L'US LINGÜÍSTIC, AVUI, AQUI PER AINA MOLL

Dissabte passat distingíem dos àmbits d'ús lingüístic clarament diferenciats en tota llengua en situació normal: l'ús privat i l'ús públic.

Tot individu que parla una llengua en situació normal posseeix dos "nivells" de llengua, corresponents a aquests dos àmbits:

La llengua d'ús privat s'adquireix en el medi familiar: llengua materna, varietat dialectal.

La llengua d'ús públic s'adquireix a l'escola, en el contacte amb els mitjans de comunicació i en l'activitat cultural, és llengua comuna.

Una llengua estrangera s'adquireix, per mitjà d'un aprenentatge, en la forma de llengua comuna, d'àmbit públic (Excepció: els treballadors immigrants, que, sense aprenentatge dirigit, assimilen imperfectament certes expressions d'ús privat de la llengua estrangera, pel tracte directe amb els companys de feina que són del país).

Un analfabet queda limitat a l'ús privat (dialectal) de la pròpia llengua, lleugerament tenyit de llengua comuna gràcies a la ràdio i la televisió.

Una persona culta, fins i tot en el llenguatge familiar, usa expressions "de cultura" que són de la llengua comuna. Com més culta és una persona, més elements de cultura entren en el seu parlar normal.

Tota persona mitjanament culta té la possibilitat d'usar la seva llengua a un doble nivell: familiar (dialectal) i no-familiar (llengua comuna), i adopta mecànicament la llengua comuna si el seu interlocutor és d'àmbit geogràfic diferent, o si s'adreça a un estranger.

Ara bé: podem dir que a Mallorca es dona aquesta SITUACIO NORMAL? La resposta, evidentment, és un NO rotund.

L'infant de família mallorquina que no renega de la llengua pròpia, aprèn el català en ús privat, i en la varietat dialectal nostra. Fins aquí, el procés és normal.

Però a l'escola no aprèn la llengua comuna catalana, sinó la llengua comuna castellana, i en aquest tipus de llengua es produeixen els seus contactes amb els mitjans de comunicació (televisió, ràdio, diaris...) i les seves activitats culturals (estudis, lectures, etc.).

Als catorze o quinze anys, un mallorquí ja és un estrany personatge que posseeix una llengua d'ús privat, el mallorquí, que li resulta inservible per a l'ús públic, i una llengua d'ús públic, el castellà, que no sap fer servir a nivell d'ús privat.

La dicotomia LENGUA FAMILIAR / LENGUA COMUNA, que en tota persona lingüísticament normal es realitza en DIALECTE / LENGUA STANDARD, resulta per a nosaltres LENGUA DIALECTAL / CASTELLA. Amb l'agrarant encara que la nostra llengua la poseïm a nivell d'analfabet absolut, perquè la ràdio i la televisió, que poden "tenyir" de llengua comuna el parlar d'un analfabet castellà, no sols no poden millorar el nostre llenguatge propi, sinó que encara l'empobreixen (d'aquí, "ses LAVADORES", "es CUBITOS", i tantes d'altres castellanades que deformen el nostre parlar

familiar), i els elements "de cultura" que entren en el nostre parlar normal, hi entren per "traducció" del castellà (d'aquí l'ús de "mig" en lloc de MITJA o de MEDI, o el de "mitgeval" en lloc de MEDIEVAL, o "ambient" en lloc d'AMBIENT, o "comisió" en lloc de COMISSIO).

Sovint, un mallorquí amb títol de batxiller, o fins i tot de llicenciat, no s'ha posat mai en contacte amb la nostra llengua literària; si un dia ho fa, li resulta molt diferent de la seva llengua habitual (tan diferent com és el castellà de cultura de la llengua habitual d'un analfabet de Badajoz, o més encara), i sol decidir seguir llegint sempre en castellà, que li resulta més fàcil. Si insisteix i torna llegir en la nostra llengua, s'hi afecciona aviat; però com que assimila la llengua literària per la simple pràctica, sense un aprenentatge sistemàtic, els resultats són molt desiguals.

No cal dir que la situació del mallorquí de família mallorquina que ha adoptat el castellà com a llengua familiar, és pitjor encara: com que els pares mallorquins transmeten als fills un castellà que en el millor dels casos és llengua comuna correcta castellana (en el cas pitjor, és un infame CASTELLORQUIN —per adoptar el terme que popularitzà En Planas Sanmartí—, que és un vertader crim contra la noble llengua castellana), resulta que en el millor dels casos un mallorquí castellanitzat és un individu que no té més llengua familiar que la llengua d'ús públic; en definitiva, el tipus de llengua que qualsevol estranger pot aprendre si s'ho proposa, però que mai tindrà la vida que té la llengua pròpia.

En resum, LA SITUACIO ACTUAL del català a Mallorca, és la següent:

TE US PRIVAT, amb gran vitalitat, encara que amb fortes pressions de la llengua dominant (castellanismes, calcs sintàctics, etc., i gent que l'abandona per adoptar la llengua dominant).

NO TE US PUBLIC, o en té molt poc (qualque conferència, la revista "Lluc", qualque article de diari). Les ocasions d'ús de la llengua comuna són limitadíssimes.

TE LENGUA LITERARIA, acceptada a tot l'àmbit lingüístic i amb producció abundant i de bona qualitat (una bona part de la "nòmina" actual d'escriptors catalans està formada per mallorquins), però el seu coneixement i el seu ús és limitat a una minoria selecta, per causa de la manca d'ús públic normal de la llengua.

NO TE PRACTICAMENT US CIENTIFIC. Disposa de terminologia científica, però aquesta, per manca d'ús, no arriba a la gent, ni tan sols als especialistes.

Com que, gràcies a Déu, la reivindicació del català i del seu ús públic és una aspiració creixent del nostre poble (i la nostra actual campanya lluita perquè aquesta aspiració es faci general), és evident que la normalització lingüística és una tasca importantíssima i urgent que hem d'emprendre ara mateix. Un altre dia en parlarem.

LA TASCA MES URGENT

PER FELIX PONÇ

Es indubtable que vivim un moment transcendent de la història del nostre país. I un moment de passar d'un temps de ciutadania tutelada a un temps de ciutadania responsable; d'un temps de poder concentrat i il·limitat, a un temps de poder exercit per representants democràtics del poble.

Els qui postulen la implantació de la democràcia, la vigència de la sobirania popular, han comprovat que molta de gent d'aquest país mira cap a la llibertat i la democràcia amb actitud recelosa i temorena. El canvi democràtic el veuen venir com una perillosa llavassada que arrasaria "vidas y haciendas".

Indiscutiblement, la democràcia no és un sistema neutre, i n'hi ha que fan bé de tenir-li por, perquè l'adveniment de les llibertats democràtiques suposarà, sense cap dubte, el final de molts de privilegis polítics i econòmics; el final del monopoli de la societat, configurada durant prop de quaranta anys al gust i conveniència d'una oligarquia que ara confon l'esbucament del seu injust predomini, amb l'esfondrament de la societat. Per recolzar aquest objectiu es recorda el temps idíl·lic en què en aquest país no passava res i la vida discorria sense problemes.

La tasca més urgent és la de fer veure a l'home del carrer que la democràcia no és ni serà la font dels problemes i les agitacions, sinó que les tensions vénen covades d'aquell temps que, sense haver passat del tot, n'hi ha que ja el comencen a enyorar. La tasca més urgent és la de fer comprendre a grans sectors de la població —alienats, en el sentit més comú del terme— que la llibertat és el retrobament de la seva dignitat ciutadana, que la democràcia és la garantia de la seva presència activa i de la seva responsabilitat a la solució dels problemes col·lectius.

Més urgent que fer prendre consciència a les classes socials de la seva alienació, em sembla que resulta avui dedicar atenció preferent a predicar la democràcia i la llibertat. Cal explicar minuciosament i amorosament les seves característiques i avantatges, i també els nous sacrificis i exigències. Perquè, com hem dit, la democràcia no és un sistema neutre, no significa rompre les cadenes i campí qui pugui. La democràcia, fonamentada damunt la igualtat bàsica de tots els ciutadans, suposa la implantació d'uns mecanismes de solidaritat social, que s'han de reforçar i ampliar constantment, perquè són la garantia màxima de la igualtat i de la democràcia.

Vull dir que la democràcia exigirà canviar actituds i costums heretats de la situació anterior. Perquè els sacrificis que aquest canvi exigirà siguin assumits conscientment, és imprescindible fer entendre al ciutadà mitjà, a l'anomenada "majoria silenciosa", que la democràcia suposa efectivament un canvi, sovint incòmode, però que aquest canvi permetrà que la societat no sigui conduïda per una minoria en profit propi, sinó per tot el poble en profit de la majoria; que la democràcia suposa la major garantia de prosperitat repartida i no segrestada per un quants; que la democràcia suposa l'única possibilitat de que el poble, exercint la seva sobirania, faciliti la implantació d'un sistema d'educació i formació a l'abast de tothom i no de les minories privilegiades. En definitiva la tasca més urgent no és, no pot ésser encara, la de lluitar per aquesta o aquella ideologia, sinó la més modesta però prèvia i imprescindible, de convèncer a molts, moltíssims de conciutadans de que només seran vertaderament dignes si es decideixen a ésser lliures i a exercir de forma responsable aquesta llibertat.

La tasca més urgent és, doncs, la de vèncer totes les reticències, tots els escepticismes, totes les covardies, tots els sarcasmes que, dissortament, encara suscita la llibertat.

ELS LLINATGES DE LES BALEARS (VI)

PER FRANCESC DE B. MOLL

Final de la llista dels principals llinatges d'origen germànic existents a les nostres illes:

GORNES: de Warinher, "exèrcit de la tribu Hari".

GRIMALT: de Grimoald, "que governa el casc".

GUAL: de Waldo, "regnant".

GUITART: de Withard, "dur com la fusta".

ISERN: derivat de isar, "gel".

JOFRE: de Gaufrid, "pau de Gaut" (divinitat germànica).

LLOFRIU: de Lotfrid, "pau famosa".

LLOMPART: de Longobard (home d'un poble germànic), amb la B canviada en P probablement per

analogia del cognom Llopert (derivat de llop o de leopard).

MIR: de Miro, "famós".

MIRO: de Mirone, "famós".

ORFILA: de Vulfila, "llop".

REINES: de Raginhari, "consell de l'exèrcit".

ROTGER: de Hrodgari, "llança famosa".

RULLAN o ROTLAN: de Hrodland, "glòria del país".

SEGUI: de Siguwini, "amic victoriós".

SUNYER: de Suniar, "sol vertader".

TUDURI: de Theuderic, "poble poderós".

OFICIALITAT, COOFICIALITAT...

A la ressenya de l'Assemblea per la Cooficialitat del Català de dissabte passat, haureu pogut llegir que hi hagué una "Proposta de canviar l'objectiu principal de la campanya pel de l'Oficialitat plena", i que "va esser rebutjada per votació de l'assemblea".

Ja ens han arribat ecos de comentaris de "castellanistes" satisfets perquè "els catalanistes ja es barallen, i la campanya se n'anirà en orris", i de mallorquins de bona fe que es demanen: "¿Com quedam? ¿Hem de demanar cooficialitat, o oficialitat? Si els entesos no s'entenen entre ells, de qui ens hem de fiar?". Voldríem des d'aquí llevar les "il·lusions" als primers, i tranquil·litzar els segons.

HEM DE RECLAMAR el nostre dret irrenunciable a l'ús de la nostra llengua, a tots els àmbits: públic i privat, oficial i no oficial, a l'escola com al carrer. En això estam d'acord tots els promotors de la campanya i tots els qui s'hi han anat adherint de bona fe. I tenim plena confiança que hi estarà d'acord tot el poble de Mallorca (immigrants inclosos), a mesura que vagin desapareixent els prejudicis, i la gent compregui que reclamam un dret elemental i que això no implica cap discriminació.

L'acord de fons, per tant, és absolut. El debat que s'ha establert dins l'assemblea sobre si s'ha de parlar de cooficialitat o d'oficialitat, és una simple "qüestió de noms", que pren importància per por de les interpretacions que, dins el nostre context actual, el públic pot donar a aquests termes.

Aquells de nosaltres que voldrien que es parlés només d'OFICIALITAT, temen que "la declaració de cooficialitat del català fos un fet teòric que no significàs cap canvi substancial, continuant la diglòssia i el conflicte lingüístic".

Els qui han rebutjat la proposta del canvi de nom de la campanya, temen que el terme "oficialitat" SIGUI INTERPRETAT pel gran públic com un intent d'"imposició" del català, i de transposició de l'actual situació discriminatòria, que afavoriria el català en lloc d'afavorir com ara el castellà. Consideren, a més, que un canvi de nom

ara, quan fa una pila de setmanes que la campanya es popularitza amb el nom de COOFICIALITAT, podria fer pensar que hi ha hagut un canvi d'objectius, i afavoriria els atacs maliciosos a la campanya per part de gent interessada a fer-la fracassar.

Quedi clar, idò: reclamam la NORMALITZACIO ABSOLUTA de l'ús de la nostra llengua. Ens és ben igual que les adhesions ens vinguin per la cooficialitat o per l'oficialitat. Confiam que tots els qui comprenen la justícia de la nostra reclamació s'hi adheriran, siguin mallorquins, siguin castellans. Que ningú deixi de donar-nos el seu suport amb l'escusa que demanant la cooficialitat demanam massa poc, o que parlant d'oficialitat demanam massa. La nostra exigència respon a la declaració universal dels Drets de l'Home i al reconeixement dels drets fonamentals establert als països democràtics.

La campanya, per si mateixa, no està adscrita —i ho repetim una vegada més— a cap ideologia política determinada. Suposam, per simple lògica, que serà assumida només per gent que aspiri a una verdadera convivència democràtica (perquè és absurd suposar que qualcú estigui disposat a lluitar per UN dret humà actualment oprimat, com és el dret a la llengua, i en canvi admeti tranquil·lament que altres drets humans igualment importants, com el de reunió o el d'expressió, per exemple, segueixin sotmesos a opressió). Però segurament entre la gent que participa activament a la campanya es podria assenyalar una gamma ideològica bastant ampla. Per això voldríem rebre aviat l'adhesió expressa de TOTS els grups polítics de les Illes.

Això sí, RECLAMAM que totes les adhesions que es facin públiques, tant individuals com col·lectives, siguin sinceres. Una adhesió a la campanya feta en castellà, per un grup polític que realitzi en castellà totes les seves activitats, no ens ajudaria gens, i només serviria per augmentar el confusionisme entre el públic. Un partit, una institució o una persona privada que s'adhereixi a la campanya, ha de demostrar amb fets la seva adhesió. Per això demanam que les adhesions que es presentin a la premsa en sol·licitud de publicació estiguin redactades en català, i que si, per les raons que sigui, qualche diari tradueix al castellà la comunicació, faci constar expressament el fet de la traducció, per evitar la desorientació del públic.

Confiam que l'impacte de la campanya entre el públic es faci evident, no sols en la proliferació d'adhesius, pòsters i altres elements distintius de la campanya, sinó en un creixent ús efectiu de la nostra llengua a tots els àmbits: públic —conferències, classes, actes polítics, cartells de propaganda, rètols a les botigues, etc.— i privat: converses amicals, diàlegs entre compradors i venedors a les botigues, relació entre professors i alumnes, etc.

ALS JOVES

(FRAGMENTS)

PER MIQUEL COSTA I LLOBERA

Fills d'una raça dreturera i forta
que unia el seny amb l'ímpetu,
no renegueu de vostra sang. . . Oprobi
pel fill qui n'és apòstata!
Per honra té esser bord. Son cor espuri
sols posa arrels paràsites:
no té l'arrel que del terror dels avis
ne heu saba llegítima.
Per ell és pàtria una buidor coberta
d'algun mantell de púrpura,
un tros de mapa, una abstracció volàtil,
un mot de la retòrica. . .

***

Ah! Els forts vénen de forts. Alçau l'emblema
de l'avior llegítima,
que cada poble sols ateny son astre
seguint per la seva òrbita.
Siau qui sou; més no atiant vells odis
de raça, ni amb emfàtiques
declamacions lloant tot lo que és vostre,
fins les mateixes úlceres. . .
Siau qui sou; mes no us tanqueu, ombrívols,
dins una llar històrica,
sens horitzons. Volau sobre les terres
enfora, amunt, com l'àguila!

CRIDA ALS CIUTADANS QUE UTILITZEN ELS MITJANS DE COMUNICACIO

LA COLUMNA DE FOC fa una crida a tots els mallorquins perquè usin la nostra llengua cada vegada que se serveixen d'un mitjà de comunicació públic: avisos, anuncis, notes de societat, cartes, etc.

Fins ara, fora de les cartes "al Director" dels diaris (que comencen a abundar, però encara queden en proporció molt baixa al costat de les redactades en castellà), no tenim més que qualche esuela de defunció en la nostra llengua, i un té la impressió que de cada dia queden més pocs mallorquins disposats a lluitar per la llengua, perquè els que hi havia es moren. Volem esqueles en català, naturalment, però també hi volem notícies de noces i naixements, i avisos de tota casta.

Els esperam amb candeletes!